

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд

ДИГИТАЛНИ ТРАНСФОРМАЦИИ НА ИЗОБРАЖЕНИЕТО ПРИ СЪЗДАВАНЕТО НА НИСКОБЮДЖЕТНО КИНО В БЪЛГАРИЯ

за придобиване на образователна и научна степен „доктор” с кандидат докторант инж. Димитър Кирилов Стойчев и научен ръководител доц. Росица Илиева .

Рецензент: Проф. д.н. инж. Божидар Стефанов Манов

Още преди да започна тази рецензия по същество, смятам за необходимо да изпреваря някои изненади и подозрения относно съкращението инж. пред името ми по-горе. Навярно отделни читатели не познават ранни периоди от професионалните ми занимания и за тях мога накратко да съобщя, че като дипломиран инженер по електроника имам 8-годишен стаж тъкмо в тази област. А като редактор, главен редактор и директор на филмова Студия „Време“ през периода 1978 – 1992 г. съм преминал през всички технологични етапи на филмопроизводството. От друга страна, реалните резултати от дигиталните трансформации на екранното изображение съм проследил напълно стъпка по стъпка от присъствието ми на фестивалите в Берлин и Кан от средата на 90-те години до днес, благодарение на Вим Вендерс и на филмовия пазар *Marché du film* в Кан. Всяка година в Берлин Вим Вендерс правеше демо-прожекции с най-новите модели камери Sony и с просто око се виждаше как дигиталният екран не само догонва по качество фотохимичното изображение, но и го изпреварва в някои технически детайли. А демонстрациите в Кан с 3D изображение и по-късно с VR сеанси се оказаха нагледна школа за визуалното закрепоставяне на екрана до вече въведената от миналата 2024

година нова конкурсна категория *Compétition Immersive Films* (Иновативни филми). А подтемата в заглавието относно дигиталните трансформации конкретно при „създаването на нискобюджетно кино в България“ ще оставя когато им дойде редът по-нататък в текста.

Това досадно встъпление не е самоцелна самохвална тирада или рецензентски нарцисизъм, а необходимо предисловие, че колегата инж. Стойчев напълно правомерно и целесъобразно започва дисертационния си труд с кратък исторически обзор на филмопроизводствената практика през отминалите десетилетия на XX век преди появата на „дигиталната стихия“ към средата на 90-те години. Но тази достоверна (и полезна) фактология е компресирана в цели 83 страници, които обаче са учебникарско известни от всяка книга за история на кинематографа и дори в някои популярни брошури за начинаещи кинолюбители.

По подобен начин глава втора „2. Дигитална технология на филмопроизводството“ започва с първа част „2.1. Малко история“, която на 5 страници проследява въвеждането и използването на електромагнитния запис в аудиовизуалната практика, което също е само предходно стъпало (или рампа) преди същинската дигитална технология, т.е. също „незадължително“ в общия обем на дисертационния труд. В този смисъл, мястото им в една сериозна докторска дисертация не е „задължително“, освен като впечатляващ текстови обем от цялостния труд в общо 87 страници (21 % от цялостния обем на дисертацията 408 страници). Освен това в тези страници има много чисто технологични подробности (и илюстрации), които за нас двамата с дисертанта са понятни, но не съвсем в изкуствоведския профил на НАТФИЗ. Така че, по същество дисертационното изследване започва истински от с. 88 с частта „2.2. Технология на дигиталното изображение“. И респективно, настоящата рецензия започва оттук!

Неизбежно, а вече и необходимо, някои технологични пояснения, които се появяват в текста, са полезни и потребни. Разбира се, дигиталното трансформиране на изображението (т.нар. кепчерирание, от *capture*), е целесъобразна информация, без да се навлиза в подробности и детайли. Затова можем да обобщим, че цялата подчаст (която включва пространствени извадки, времеви извадки, кадри и полукадри, цветни пространства и т.н.) са безспорно необходими, особено като отчетем, че подобна специализирана информация никак не е излишна за експертите и студентите но монтаж, а защо не и за операторите, които ще им предоставят първичния заснет материал. Същото важи в още по-голяма степен относно практическите методи за компресиране на изображението, които се ползват постоянно в снимачния и монтажния процес. В този смисъл подбраната, пресята, обработена и осмислена информация в тази част на дисертационния труд е безспорно полезна, важна и актуална.

Бързам да отбележа, че тази и подобна следваща информация, съотнесена към темата на дисертацията очевидно се отнася към всеки подвид в разнообразието на филмовата индустрия, а не само към т. нар. нискобюджетно кино. Т.е. предстои авторът да аргументира специалния си интерес именно към него.

Но в логиката на дигиталното филмопроизводство естествено разсъжденията и подредбата на текста започва с дигиталната трансформация в етапа на снимачния процес, разгледана много подробно и прецизно в две подкатегории: открояване на важни технологични детайли при използване на дигитални фотоапарати (особено полезни и дори незаменими при някои нискобюджетни продукции) и при работа с професионални камери, чиято цена може да достигне десетки хиляди евро. Именно в тази част от изследването дисертантът се доближава истински до спецификата при нискобюджетните продукции (да отбележим, че студентските филми по подразбиране винаги са такива)!

Съвсем логично в подчаст 2.5. „Дигитална трансформация в етапа на постпродукцията“ авторът разгъва в много по-голяма степен и дълбочина същината на дисертационната тема. Краткият поглед към отминала практика разумно пренася подходяща актуализирана терминология като например „дигитален интермедиаат“. Защото при класическото фотохимично изображение и лабораторен процес интермедиаатът беше неизбежен и незаменим! Тъкмо тук особено важни са авторските уточнения, че (цитат): „Развитието на компютърните системи е предпоставка за въвеждането на технологията на дигиталния интермедиаат, която се възползва от възможността за трансформиране на високата оптична резолюция на филмовия негатив в масив от цифрови данни. Информацията се обработва дигитално в процеса на цветокоригиране, след което може да се възпроизведе или репродуцира отново дигитално или върху филмова лента.“ Неслучайно откроявам тези няколко реда, тъй като в тях концентрирано и пределно ясно се формулира същинската цел и желани резултати от дигиталната трансформация на филмопроизводството, особено полезна от икономическа гледна точка тъкмо при нискобюджетното кино. И авторът го отбелязва подчертано концентрирано на с.118: „В световен мащаб, преходът към дигитализация в киното започна като начин за облекчаване на сложността и намаляване на разходите в постпродукцията. Освен заради намаляването на разходите, дигиталният интермедиаат навлиза успешно в постпродукцията и поради нарастващото желание на творците за по-голям контрол върху изображението.“ И по-надолу продължава с цитат от авторитетен източник: „Kodak въвежда термина Дигитален Интермедиаат с цел да рамкира процеса на производство от сканирането на филмова лента за създаване на компютърни файлове през прилагането на визуални ефекти и цветово коригиране в дигитална среда до трансфера му върху филмова лента. Днес, този термин се отнася до всяка дигитална

постпродукция с изображение във висока резолюция и обичайно завършва със създаването на DCP (Digital Cinema Package) за разпространение и прожекция в киносалоните“ (Ascher, Steven; Pincus, Edward. *The Filmmaker's Handbook: A Comprehensive Guide for the Digital Age: Fifth Edition* (p. 416). Penguin Publishing Group. Kindle Edition.)

Отделям специално внимание на тези редове от дисертационния труд, защото те аргументират в достатъчна степен смисъла на това обобщено изследване и подчертават неговата практически-приложна стойност. А и в по-нататъшни редове и пасажии от текста се срещат подобни авторски или цитирани обобщения, които прибавят допълнителни аргументи за разработването, защитата и приемане на дисертационния труд като безспорно навременен и полезен за учебния процес и професионалната работа в НАТФИЗ.

Но това междинно обобщение не изчерпва цялостното съдържание и стойност на дисертационното изследване. Подобни достоверни наблюдения се срещат и в следващите глави на труда, особено то отношение на актуалната технологична, пазарна и практическа стойност на редица съвременни софтуерни инструменти, абсолютно незаменими в съвременното дигитално филмопроизводство и като перспектива за бъдещо усъвършенстване. Без да е нарочно „продуктово позициониране“ (любим похват на нискобюджетните продукции) и без да е ангажиран като рекламен агент, авторът отдава дължимото на софтуерните инструменти от серията Adobe Premiere, като уточнява че: „Пакетът с приложения Adobe Creative Cloud е залегнал в учебната програма на бакалавърските програми във ФЕИ на НАТФИЗ и се използва в практическите задачи на студентите по време на цялото им обучение.“ По-нататък в текста се отбелязват и възможностите на дигиталното приложение DaVinci Resolve като комплексен софтуерен инструмент за монтаж, визуални ефекти, цветово коригиране и аудио

постпродукция. Подобна логика и практично-приложна аргументация се открива и в други части и пасажии от дисертационния труд на инж. Димитър Стойчев.

Т.е. толкова важната връзка за практично-приложима дигитална технология в учебния процес в нашата Академия е безспорна и дори дисертационно защитена!

Преминавайки към твърде отговорната част от рецензията за приносните качества на дисертационния труд, споменатото току що е особено важно и неслучайно го отбелязвам. Но трябва обективно и отговорно да отчетем и други безспорни качества на дисертационното изследване, които инж. Стойчев коректно отбелязва в авторската Справка за приносите. Там са формулирани лаконично, но убедително 9 такива приносни аспекта от цялостния труд. Но трябва да се открият подчертано следните 3 безспорни формулировки:

№ 5. Представям практически модел за оптимизиране на работата в споделената мрежова среда в Adobe Creative Cloud, използван от мен в учебния процес.

№ 7. Представям актуален практически модел, използващ AI инструменти в Adobe Photoshop и Adobe Premiere Pro за визуална постпродукция, приложим в учебния процес.

№ 9. Анализирам технологичния, творческия и финансов аспект в прилагането на дигитални трансформации на изображението в българското нискобюджетно кино и формулирам изводи и препоръки.

В заключение си позволявам да споделя моето обобщено впечатление: Дисертантът инж. Димитър Кирилов Стойчев е представил цялостна, добре структурирана и убедително защитена дисертационна работа върху актуална и реално приложима тема в учебния процес и в съвременното дигитално филмопроизводство.

Авторските разработки преобладават, като разбира се има (във въвеждащата част) позовавания и формулировки от общоизвестен характер. Но отбелязаните по-горе приноси моменти са безспорна заслуга на дисертанта. Въз основа на тези обективни факти убедено смятам, че предложеният дисертационен труд заслужава висока оценка, а на автора инж. Димитър Кирилов Стойчев следва да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”!

Гласувам с ДА.

5 април 2025 г.

Проф. д.н. инж. Божидар Манов